

Първа глава

Маноло Циганина отвори очи, погледна мъжделивата светлина, която се процеждаше през пролуките на бараката, и се постара да стане, без да вдига шум. Нямаше нужда да се облича, защото спеше с дрехите – оранжевото сетре, което му беше подарил миналата година Агошиню да Силва, наричан Франц Немеца, укротител на беззъбите лъвове в цирк "Маравиляш", вече му служеше и за премяна, и за пижама. В слабата утринна виделина потърси опипом подпетените сандали, които ползваше като чехли. Намери ги и ги нахлузи. Знаеше наизуст кое къде е в бараката и можеше да се движи в полумрака съобразно точното разположение на мизерната ѝ покъщнина. Спокойно се отправи към вратата, но в същия момент дясното му стъпало закачи газената лампа, оставена на пода. Жено заспала, изръмжа през зъби Маноло Циганина. Имаше предвид жена си, която предната вечер изведнъж реши да сложи лампата до походното си легло, понеже тъмнината ѝ докарвала кошмари и щяла да сънува покойните си близки. А така, дори и при съвсем ниско пламъче, обясни, призраците на умрелите нямало да посмеят да ѝ се явят и щели да я оставят на мира.

- Какво прави Ел Рей в тоя час, за Бога и за душите на мъртвите ни от Андалусия?

Гласът на жена му беше гъгнив и неуверен, като на човек, който не се е досъбудил. Тя винаги му говореше на *жерингонса*, смесица от езика на циганите с португалски и с андалуски диалект. И го наричаше Ел Рей, Краля.

Крал-недокрал, му се прищя да се озъби, но си замълча. Крал – друг път. Виж някога наистина беше голяма работа – когато циганите се ползваха с уважение, когато неговият народ свободно кръстосваше равнините на Андалусия, правеше медни накити, които продаваше по селата, и всички се носеха в черно, с благородни филцови шапки, и ножовете не бяха скрити в джобовете оръжия за отбрана, а горди труфила от гравирано сребро. Ето това бяха времената на Краля, на Ел Рей. А сега? Сега, когато бяха принудени да се скитат немили-недраги; сега, когато в Испания им тровеха живота, а в Португалия, където бяха забягнали, май ги тормозеха дори повече; сега, когато вече нямаше възможност да правят украшения и дантелени шалове и се налагаше да свързват двата края с дребни кражби и просия, що за нефелен Крал бе той, Маноло? Крал – друг път, си повтори. Общината им бе дала за ползване това задръстено с боклуци парцелче в края на града, в периферията отгатак последните къщички, беше го подхвърлила като милостиня. Добре си спомняше лицето на общинския чиновник, който подписа документите със смесица от снизхождение и съжаление: дванайсет месеца отдаване под наем на символична цена и Маноло да не забравя – общината не се ангажира да прокара път, а за вода и ток и дума да не става, ще серат сред пиниите, нали са цигани, трябва да са свикнали, тъкмо да понаторят терена. И умната, защото полицията е наясно с малките им простъпки и си отваря очите на четири.

Крал – друг път, повтори си наум Маноло, в тези талашитени съборетини, похлупени с ламарина, които през зимата се скапваха от влага, а през лятото се нажежаваха като пещ. Сухите, спретнати къщи, издълбани в скалите на Гранада от детството му, ги нямаше вече, това тук беше бежански лагер, глупости, концентрационен лагер, си каза Маноло, Краля на бунището.

- Какво прави Ел Рей в тоя час, за Бога и за душите на мъртвите ни от Андалусия? – пак се обади жена му. Сега вече съвсем се беше разсънила и го гледаше ококорена. Прошарените ѝ коси се стелеха по гърдите ѝ – разпускаше ги преди сън,

вадеше фибите от прибраните си кичури – и с розовата торбеста нощница, с която спеше, приличаше на призрака на самата себе си.

- Отивам да пикая – отговори лаконично Маноло.

- Хубаво – рече жена му.

Маноло си намести органа в гащите, чувстваше го твърд и набъбнал, притискаше му топките до болка.

- Още ме бива да яхам – каза, – сутрин все така се будя, чепът ми е корав на камък, още мога да яхам.

- То е от мехура – отвърна жената, – одъртя, Кралче, мислиш се за млад, ама си дъртичък, по-дърт от мене.

- Мене сигур още ме бива да яхам – възрази Маноло, – ама ти не ставаш, щото ти е пълна хралупата с паяжини.

- Я върви пикай – отрязва го тя.

Маноло се почеса по главата. От няколко дни имаше обрив от ситни розови мехурчета, които от врата му бяха полазили до плешивината и го мъчеха с нетърпим сърбеж.

- Да взема ли Манолито? – пошепна на жена си.

- Остави горкото дете да си отспи – отвърна тя.

- Манолито обича сутрин да се изпишка с дядо си – оправда се Маноло.

Погледна към походното легло, където спеше Манолито, и почувства прилив на нежност. Малкият беше на осем години, единственият му останал наследник. И даже не мязаше на циганче. Вярно, косата му бе тъмна и права, като на истински циганин, но с тези яносини очи сигурно се беше метнал на майка си, с която Маноло така и не се запозна. Син му Пако, неговият едничък пряк потомък, направил детето на някаква курва във Фару, англичанка, така разправяше, която работела по улиците на Гибралтар и на която Пако станал сводник. После полицията върнала момичето в Англия и следите му се изгубили там, а Пако се озовал с малкия на шията. Прехвърли го на баба му и дядо му, защото имал нещо си важно да върши в Алгарве (занимаваше се с контрабанда на цигари) и повече не се вести. Та Манолито остана с тях. – Обича да гледа изгрева – настоя твърдоглаво Маноло.

- Остави го да си отспи, горкото чаве – каза жена му, – още не се е съмнало като хората, сърце нямаш ли? Бягай да си пуснеш водата.

Маноло Циганина отвори вратата на бараката и излезе в сутрешната прохлада. На прашната площадка посред лагера нямаше жива душа. Всички спяха. Помиярчето, което успя да им влезе под кожата и да остане, се вдигна от своята купчинка пясък, завъртя опашка и припна към него. Маноло щракна с пръсти и палето се изправи на задни крака, а опашката му замаха още по-усилено. Маноло мина през площадката, следван от помиярчето, и тръгна по пътеката край общинската гора по склона на хълма, който се спускаше към Дору. Няколкото хектара с пинии се наричаха с гръмкото име Общински парк и се раздуваха като “зелените дробове на местността”. Истината е, че бяха просто запуснат участък, лишен от всякакъв надзор и мерки за безопасност. Сутрин Маноло неизменно откриваше по земята презервативи и спринцовки, които общината не си мръдваше пръста да почисти. Заслиза по тясната пътечка, обрасла от двете страни с кичести храсти жълтуга. Беше август, а тези жълтуги, Господ знае защо, продължаваха да цъфтят, все едно е пролет. Маноло подуши въздуха като познавач. Бе способен да долови най-разнообразни миризми от природата – научил го беше животът на воля. Преброи: жълтуга, лавандула, розмарин. Под него, в края на ската, река Дору блестеше в полегатите лъчи на слънцето, което се надигаше между баирите. Макар и с издути платна, двете-три товарни лодки, които плаваха за Порту откъм вътрешността на страната, изглеждаха неподвижни върху речната лента. Маноло знаеше, че пренасят бъчви с вино за избите на града, вино, което после щеше да се преобрази на бутилки

портвайн и да поеме по най-далечни друмища. Маноло почувства силна носталгия по широкия свят, който не успя да опознае. Незнайни далечни пристанища, над които се сбират облаци и пластят мъгли, както беше видял веднъж на кино. А той познаваше само тази бяла и ослепителна иберийска светлина, светлината на неговата Андалусия и на Португалия, варосаните къщи, бездомните кучета, корковите гори и полицаите, които го пъдеха ту оттук, ту оттам.

За да плакае, си избра един масивен дъб, който хвърляше могъщата си сянка през малката полянка в началото на пиниите. Кой знае защо му действаше утешително да си освобождава мехура върху дънера на този дъб – може би защото дървото беше много по-старо от него, а на Маноло му харесваше на света да има и по-стари живини от него, па макар и дървета. По една или друга причина му ставаше по-добре така, завладяваше го някакво спокойствие, докато си вършеше нуждите. Чувстваше се в хармония със себе си и с Вселената. Приближи се до дебелия ствол и си пусна водата с облекчение. И точно тогава видя обувката. Това, което привлече вниманието му, беше, че тя не изглеждаше стара и захвърлена, както другите, които понякога се въргаляха из околностите, а изчеткана, лъскава, от кожа, козя сякаш, и вирната нагоре, сякаш в нея все още има човешко стъпало. Подаваше се от един храст.

Маноло се приближи предпазливо. От опит знаеше, че може да е някой пияница или злосторник в засада. Надникна над храстите, но нищо не видя. Взе една пръчка и взе да отмества клонките на шубрака. След обувката, която се оказа бота, се разкриха два крака, стегнати в тесни дънки. Погледът на Маноло допълзя до кръста и там спря. Коланът бе от светла кожа, с голяма сребриста тока във формата на конска глава, под която пишеше *Texas Ranch*. Маноло се помъчи да разгадае тези думи и да си ги набие в ума. После продължи огледа си, като разбута още малко храстите с пръчката. Нагоре следваше тъмносиня тениска с къси ръкави и надпис на чужд език, *Stones of Portugal*, който Маноло дълго гледа, за да го запечата добре в паметта си. Бавно, предпазливо продължи изследването си с пръчката, сякаш го беше страх да не нарани тялото, проснато възник в храстите. Стигна до врата и видя, че оттам няма накъде повече. Защото тялото беше без глава. Чист срез, от който не беше изтекла почти никаква кръв, само няколко тъмни съсирека, над които жужаха мухи. Маноло дръпна пръчката и шубракът се склочи отново над тая ужасия. Отдалечи се на няколко метра, седна под своя дъб, облегна гръб на ствола му и се замисли. За да разсъди по-добре, извади лулата си и я напълни с няколко цигари “Дефинитивуш”, които внимателно разкъса. Преди обичаше да пуши в лулата си нарязан тютюн, но той вече не му беше по джоба, та се видя принуден да си служи с цигарите от тъмен тютюн, които купуваше на парче от магазина на господин Франшишку, по прякор Посеркото, понеже ходеше със стиснат задник, сякаш всеки момент ще се наака. Маноло напълни чашката на лулата, дръпна няколко пъти и заразмишлява. Размисли над откритието си и прецени, че няма нужда да ходи да го гледа отново. Видяното дотук му беше предстатъчно. Междувременно времето си вървеше, цикадите започнаха своето непоносимо скрибуцане и наоколо силно замириса на лавандула и на розмарин. Пред очите му се простираше лъскавата ивица на реката; беше се вдигнал лек, топъл бриз, сенките на дърветата се скъсяваха. Маноло си помисли колко добре стана, че не взе със себе си внучето. Децата не бива да виждат такива зверства, си каза, дори и циганчетата. Почуди се колко ли е часът и се допита до слънчевия диск. Едва тогава забеляза, че сянката на дъба се е изместила, че слънцето прежуря право в него и че е вир-вода от пот. Изправи се уморено и се отправи към лагера. По това време на площадката цареше голямо оживление. Бабите къпеха малчуганите в корита, майките готвеха за обяд. Хората го поздравяваха, но той почти на никого не отговори. Влезе в своята барака. Жена му обличаше Манолито с износено андалуско костюмче – кланът беше решил да прати малките да продават цветя в Порту, а те с носии изглеждаха по-ефектно.

- Намерих умрял в гората – каза полугласно Маноло.
Жена му не разбра. Тъкмо решеше Манолито и му зализваше косата с брилянтин.
- Какво викаш, Кралче? – попита старата.
- Един труп, до дъба.
- Остави го да изгние – отговори жена му, – тук всичко е гнилоч.
- Няма глава – рече Маноло, – отрязали са му я като на пиле, храс.
И направи знак с ръка през шията си. Старата се облеци насреща му.
- Ама какво приказваш? – попита.
Маноло пак прекара ръка през шията си, като да е острие, и повтори:
- Храс.
Старата се изправи и отпрати Манолито.
- Трябва да идеш в полицията – заяви.
Маноло я погледна съжалително:
- Ел Рей не ходи при куките – рече гордо. – Маноло от свободните цигани на Испания и Португалия няма да стъпи в полицейски участък.
- Тогава какво? – попита старата.
- Тогава господин Франсишку ще им каже – отсеке Маноло. – Посеркото има телефон и е дупе и гащи с онези: като са толкова гъсти, да им се обади той.
Старата го изгледа кахърно и нищо не каза. Маноло стана и отвори вратата на бараката. Чак когато, вече на прага, го плисна светлината на пладнето, жена му рече:
- Дължиш му две хиляди ешкудуш¹, Кралче, взел си на вересия две бутилки *жирипити*.
- Две бутилки ракия, голяма работа – отговори Маноло. – Да върви на майната си.

---

¹ Португалската парична единица от 1911 г. до заместването ѝ с еврото през 2002-а. – Б. пр.